

Entrevista

NINETH MONTENEGRO, diputada al Congrés de la República de Guatemala

Nineth Montenegro, mestra, 37 anys

Diputada pel districte metropolità del Frente Democrático Nueva Guatemala.

Presidenta de la Comissió de la Dona, la Família i el Menor.

Secretària de la Comissió de Comunicacions, Transports i Obres Públiques.

Portaveu del Bloc Parlamentari FDNG.

Pere Polo

Pere Polo. - Quina diferència hi ha entre el treball que realitzàveu en el Moviment Popular guatemalenc i el que realitzau actualment com a diputades?

Nineth Montenegro. - La diferència és molt gran. Ara estam en un dels tres organismes de l'Estat i això ens obliga a tenir uns objectius clars a plantejar. Des del Moviment Popular teníem objectius, és clar, però en el sentit d'aconseguir reivindicacions mínimes de l'agenda popular. En aquest context no ens podem oposar a tot. Si no estam d'acord amb alguna proposta de llei hem d'explicar quines són les causes i quines alternatives de solució plantejaríem. Hem de tenir arguments i elements de judici. Aquesta, actualment, és la gran diferència. Això ens ha dut a haver-nos de ficar dins la dinàmica política, a conèixer el maneig parlamentari, cosa que abans hauríem dit que era impossible.

P. Polo. - En arribar us heu trobat amb un Congrés dominat majoritàriament per homes i per gent que fins ara us veia com el seu enemic. Heu notat diferència en el tracte que rebeu ara i el que rebíeu com a activistes del Moviment Popular?

N.M. - Al principi va ser molt difícil. Quan nosaltres vàrem arribar, els sis dipu-

tats i diputades ens vàrem trobar amb moltes persones que ens consideraven éssers diabòlics, comunistes, guerrillers, gent amb la qual no es podia dialogar, intolerants, radicals... Va ser molt difícil.

Ens satisfan els acords aconseguits, però no la manera com l'Executiu els està posant en pràctica

Els primers dies la policia no tenia previst deixar-nos entrar. Després de dialogar amb la gent varen veure que érem tan humans com ells, pares i mares de família, que estimam Guatemala tant com ells, però que les circumstàncies -la desaparició dels nostres marits, la violència i la repressió- ens obligaren a actuar d'aquella manera per tal d'aconseguir canvis en el país.

P. Polo. - A Espanya hi ha una gran expectativa per la firma de la Pau a Guatemala. Quina participació ha tengut, des del Congrés, el FDNG en la consecució de la firma dels Acords?

N.M. - La firma de la Pau primer va ser un gran triomf del poble de Guatemala, però ara està essent tergiversada pel partit d'Avançada Nacional.

Els acords, són compromisos d'estat i s'han de traduir en iniciativa de llei. Molts d'aquests compromisos polítics, econòmics o socials han estat trastocats i hem hagut de plantejar una fèrria oposició, cosa lamentam moltíssim. Ens satisfan els acords aconseguits, però no la manera com l'Executiu els està posant en pràctica. La llei de reconciliació nacional, la llei de la policia civil..., eren iniciatives que nosaltres sosteníem, però en l'esperit en què el Partit d'Avançada Nacional els està plantejant. Actualment l'agenda de la pau també ha estat trastocada en una agenda econòmica i està causant un profund cop econòmic a la població guatemalenca (en el transport, en l'energia, en el telèfon, en la llum, en l'aigua, en el pa, en el sucre...) Tot això contradiu l'esperit del que s'havia acordat en una economia que és cada dia més globalitzant i que no cerca alternatives per a la societat guatemalenca. L'any passat vàrem tenir un cert apropament amb grups com el PAN; aquest any, però, s'estan manifestant certes contradiccions tota vegada que l'agenda econòmica és totalment diferent del que s'havia acordat a la mesa de negociació.

P. Polo.- Quin ha estat el cost polític, econòmic i social per aconseguir la pau?

N.M.- Els costos han estat sobretot humans. Ha estat molt dur veure que s'han hagut de sacrificar moltes vides humanes perquè Guatemala pogués anar parlant de democratització. La pau va arribar en un moment difícil, en una època de canvis a l'entorn mundial. Això va fer que el procés de negociacions per a la pau no fos tan exitós com hauríem desitjat. S'aconseguien acords interessants per a un projecte de país però la correlació de forces ja no era la que s'hauria esperat perquè la guerra s'allargà molts anys, trenta-sis.

P. Polo.- Podem dir que va acabar el procés de pau amb la firma dels Acords el 29 de desembre?

N.M.- Va acabar la guerra; però ara estam començant a cercar realment com fer-ho per construir la veritadera pau en el sentit social i econòmic.

P. Polo.- Després de la firma dels Acords, quines dificultats heu començat a observar en el compliment dels acords?

N.M.- La dificultat que hem començat a trobar és una política molt forta d'ajustament estructural en el que s'estan començant a vendre els actius de l'Estat i s'està creant una llei marc per tal que, aparentment, sigui transparent la venda del patrimoni de l'Estat i això dificulta realment una agenda de la pau fluida. Per altra banda, crec que hi ha factors de poder que encara s'oposen a concretitzar els acords aconseguits entre el Govern i la URNG i estan plantejant una fèrria oposició. També hi ha una gran preocupació a causa de la profunda mediatització dels

mitjans de comunicació social, que han començat a treure de l'escena el Frente Democrático Nueva Guatemala davant la por, per part de molts sectors de poder, que el Frente sigui el pròxim triomfador l'any 2.000.

P. Polo.- Els Acords de Pau es celebren amb una gran festa el 29 de desembre de 1996. Després d'aquesta gran festa na

didada festa continuï s'ha de demostrar a la pràctica que tenim una agenda de país concreta, que no desencanti la població. A mi em preocupa que pugui passar a Guatemala el que va passar a Equador amb Bucarán davant polítiques, precisament com les que s'estan seguint aquí, d'ajustament estructural que provocaren una reacció en cadena i obligaren a la renúncia del president.

P. Polo.- Quin hauria de ser el paper de les organitzacions populars i sindicals per aconseguir el ple desenvolupament dels acords de Pau?

N.M.- Les organitzacions han de verificar internament i externa els Acords, denunciar el que no s'està complint, pressionar el Govern perquè el compliment dels Acords sigui efectiu. Crec que molts dels triomfs no acabats d'aquesta guerra es donen precisament en les fragmentacions que hi ha hagut històricament en tot el context del moviment social que no permeten la cohesió total i que no han permès un triomf efectiu. La unitat de tot el moviment social ha de ser un fet si realment volem plantejar-lo com a alternativa.

P. Polo.- Sap la majoria de la població en què consisteixen els Acords de Pau? O només els coneixen i manejen els dirigents del moviment social guatemalenc?

N.M.- La població organitzada sí, però la majoria desconeix els Acords i no saben de quina manera els vincula en la seva vida quotidiana. Això és preocupant perquè si la població no els coneix no en pot fer el seu projecte de vida, el seu projecte de país. Pot ser perquè aquest poble nostre és un poble mancat de memòria històrica, producte de la repressió, producte de l'ús del recurs a la por que ens ha convertit en un po-

Nineth Montenegro, diputada del FDNG

cional, quines passes s'haurien de donar de cara al compliment dels Acords i perquè aquesta festa continuï?

N.M.- Va ser una gran festa però tenia un aire nostàlgic. Molta gent va arribar a aquesta festa cívica, popular, amb les fotografies dels seus familiars desapareguts. Que bé que finalment va acabar el conflicte armat, però que dur que en el país hi hagi tants d'infants orfes! Perquè aquesta esplèn-

ble que es va allunyant d'aquestes fortes onades de repressió; de tal manera que ara s'ha de reconstruir el teixit social i anar conscienciant la població que aquests acords són importants perquè repercuteixen en el seu treball, en la seva vida, en la seva llibertat i, fins i tot, en la seva família.

P. Polo.- Quan es podran veure resultats concrets d'aquests Acords de Pau?

N.M.- Jo diria que a curt termini veurem canvis en el sistema polític. El que és més difícil és concretitzar l'agenda d'acords econòmics i la situació agrària; serà aquí on trobarem grans esculls per dur a la pràctica un país que sigui realista amb les necessitats de la població i que no s'adhereixi al que demanen les financeres internacionals per pagar el deute intern.

Que bé que finalment va acabar el conflicte armat, però que dur que en el país hi hagi tants d'infants orfes!

P. Polo.- En diversos mitjans informatius d'Espanya s'ha donat a conèixer la quantitat de diners que es destinarà al compliment de cada un dels Acords de Pau. Tindrà el Congrés de la República algun control o fiscalització perquè aquests diners siguin realment canalitzats i destinats als Acords? O únicament els manejarà el govern?

N.M.- El Congrés hauria de ser l'organisme fiscalitzador dels acords obtinguts i dels diners que vénen, que són més de 1.200 milions de dòlars. El problema aquí és que, amb la idea de la modernització, l'actual govern està creant secretaries (24) i reduint els ministeris, i les secretaries no tenen po-

der de fiscalització via Congrés, només els ministeris. Això, per a nosaltres, és greu i ara s'està creant la Secretaria de la Paz (SEPAZ), que no té cap mecanisme per fiscalitzar com es compliran els acords i de quina manera s'utilitzaran els recursos econòmics que vénen. Nosaltres estem plantejant un mecanisme que el vinculi com a ministeri perquè tenguí categoria ministerial i poguem interpel·lar cada vegada que sigui necessari. Si no ens permeten aquest control, ens veurem en l'obligació de denunciar-ho davant la Comunitat Internacional.

P. Polo.- Concorda actualment l'agenda política amb l'agenda econòmica?

N.M.- Hi ha una corrupció terrible; l'agenda política és bastant democràtica, bastant oberta, bastant plural...i l'agenda econòmica és totalment restrictiva, totalment supeditada al que es pot entendre com un país dependent econòmicament.

P. Polo.- Dificulten les polítiques públiques de caire neoliberal l'esperit i la concreció dels Acords de Pau?

N.M.- Sí, lamentablement ara la població desocupada, o sigui, l'economia informal, està en una situació molt precària. No sé si sabeu que Guatemala té només el 35% de població econòmicament activa, la resta és economia subterrània, economia informal, població desocupada. I aquesta gent és la que està sofrint els embats dels alts costos -en energia elèctrica, en telecomunicacions, en el transport i els preus dels productes de la canastra de bens i serveis de la canastra bàsica familiar-; però els salaris segueixen igual, no han millorat. Tot això és producte d'aquestes polítiques d'ajustament estructural que estan cercant marcs per vendre els nostres actius a altres mans. Els monopolis de l'Estat suposadament eren rendibles, com per exemple la Guatel (Companyia telefònica) que rendia 45 milions a l'Estat. Ara resulta que ens convertirem en monopolis privats.

En poques paraules, el que jo vull dir és que estam parlant d'una democràcia liberal, no d'una democràcia real i participativa mentre siguem països sense independència econòmica.

P. Polo.- Per la relació que tenim amb organitzacions magisterials de Guatemala, sabem de la implantació de projectes neoliberals de privatització de l'educació pública que està garantida en la Constitució Política. Quines accions es duran a terme per part del FDNG per aturar aquests procediments que atenten contra el dret a l'educació de la majoria de la població guatemalenca?

La dona ha de lluitar per accedir a l'educació. La base per als canvis i desenvolupament d'una societat està en l'educació i la majoria de dones del nostre país són analfabetes

---

N.M.- En aquest moment la primera cosa que pensam fer és interpel·lar al Ministeri d'Economia per tal de saber què es fa. Pel que fa a l'educació, volem fer també una crida a la Ministra d'Educació perquè vengui al Congrés de la República. Per un costat, s'han incrementat de manera exorbitant les quotes estudiantils, els estris escolars també; i, per altre costat, l'anomenada Reforma Educativa, proposada dins els Acords, pens que no està plantejada tal com s'havia acordat, se li està donant una altra connotació. Això no ho he comentat amb els meus companys mestres però s'els està privant dels seus drets com a treballadors de l'Estat; ara es volen fer simples contractacions. D'aquesta manera, en acabar un contracte, qualsevol mestre es podria quedar sense feina perdent així els èxits aconseguits pel magisteri des de la Revolució del 44. La premsa educativa també

ha de ser modificada i s'ha d'adaptar a la realitat guatemalenca, una realitat multilingüe, multicultural, multiètnica. Els mestres han de millorar el seu nivell acadèmic però també necessiten una formació per poder adaptar-se a aquesta realitat.

P. Polo.- La privatització de l'educació té criteris capitalistes de compra i venda de serveis. Considerau que a Guatemala hi ha suficients escoles ben dotades i suficients mestres com per poder iniciar la privatització de l'Educació pública?

N.M.- L'Estat, en aquest sentit ha estat totalment deficitari. A les escoles hi ha manca de professorat, manca de mobiliari, d'instruments per millorar la situació educativa de l'alumnat, de recursos pedagògics... El que es pretén és destruir l'educació pública i anar privatitzant-la cada dia més, de tal manera que ara són els col·legis els que plantegen una educació aparentment més eficient i això és un motiu de preocupació. La constitució política de la República diu que l'educació és gratuïta i obligatòria però en aquest cas només és gratuïta a mitges.

P. Polo.- Com a dones congressistes, en un Congrés dominat majoritàriament per homes, quin tracte rebeu les dones per part dels altres congressistes? Quin missatge podrieu enviar a les dones de tot el món, la majoria de les quals han estat marginades i amb poca participació en la presa de decisions?

N.M.- La veritat és que crec que a Guatemala no han madurat tant com per cercar la identitat de gènere; la identitat és encara més ideològica que genèrica. No obstant això, per primera vegada hem arribat onze dones al Congrés; fa pocs anys eren quatre i el màxim foren sis. Hem tengut ja diverses presidentes del Congrés; actualment és una dona. Hi ha hagut grans dificultats perquè Guatemala és una societat encara molt tancada, molt conservadora. Ara comença a sortir d'una espècie d'ostracisme

polític i va cap a una descoberta en termes polítics, culturals i ideològics. Per a molts de companys, homes en general, la idea de fer política és una qüestió d'homes i la dona hi està discriminada i marginada. Malgrat tot, la dona ha jugat un paper molt important durant els últims anys a partir de la violència. Jo vaig perdre el meu marit, moltíssims altres companyes, també, i sortirem als carrers a l'època de la dictadura militar per reclamar canvis, per reclamar democratització efectiva i això va calar fort en la societat guatemalenca. Tant és així que quan arribarem a les candidatures varem ser sis diputats els guanyadors -tres homes i tres dones-. Això es degut a la lluita tan forta que hem tengut aquestes dones que hi hem arribat, dues són maies, na Rosalina i na Manuela; i jo que ja no sé ni què som, una espècie de mestissa, o alguna cosa semblant.

P. Polo.- Quin missatge donaríeu i quin paper ha de jugar la dona per tal que els acords de pau siguin efectius?

N.M.- En primer lloc la dona ha de lluitar per accedir a l'educació. Crec que la base

per als canvis i desenvolupament d'una societat està en l'educació i la majoria de dones del nostre país són analfabetes; del 52% d'analfabetisme del país més de la meitat són dones (la majoria dones maies) i això no permet desenvolupament social. Per altra banda, la dona ha d'exigir quota de participació política en els partits, quota de participació efectiva electoral; i ha d'exigir també la seva capacitació política perquè no hi ha formació política per a dones i això limita la dona per poder expressar-se per poder opinar, per poder tenir una idea del que ha de ser una política a l'actualitat guatemalenca. Això és molt important, però també és molt importat aconseguir la unitat entre dones. Crec que homes i dones hem de treballar junts i cercar mecanismes per demostrar que podem aconseguir la igualtat.

P. Polo.- A Guatemala la població indígena és majoria. Ha participat també majoritàriament en aquests Acords de Pau o ha estat un cop més marginada?

N.M.- La població maia ha tengut una participació bastant alta. Jo diria que hi ha

una espècie de despertar de les dones i del poble maia; en els darrers anys hi ha hagut una participació molt activa però possiblement s'ha quedat un poc a la base. En el cas del nostre partit, el nostre candidat a vicepresident era maia i almenys la meitat dels candidats eren maies. Per això us dic que aquí de tres dones, dues són maies. Als altres partits encara no passa això, som una societat discriminativa, excloent i molt classista. Això crec que ens ve un poc dels nostres invasors. Algun dia tractarem de canviar-ho.

P. Polo.- Quines són les limitacions, si existeixen, perquè els indígenes puguin participar activament tant en la presa de decisions com en el desenvolupament del país? Considerau que existeixen alguns problemes de xenofòbia a Guatemala?

N.M.- És possible, som una societat xenòfoba, practicam aquest racisme, aquesta actitud de segregació ètnica (no com la que es va donar a Àfrica, per descomptat), però sí que hi havia una marginació, una discriminació cap al poble maia. Molta gent diu: vull ser pobre i mestís però no maia, no indígena. Malgrat això, en els últims anys, assistim al despertar del poble maia (tenim una Premi Nobel maia, tenim ja diputades maies, tenim alcaldes maies en ciutats importants, com Quetzaltenango). Hi ha hagut com una presa de consciència i d'identitat del poble maia de tal manera que la seva intel·lectualitat també ha jugat un paper molt fort i han començat a practicar una espècie de racisme a la inversa. Guatemala ha de cercar la dignitat del país en la diversitat. És difícil, però podem aconseguir-ho.

P. Polo.- Que fa el Front Democràtic per tractar de detenir els impulsos neoliberals?

N.M.- Primerament estam sortint d'una espècie d'encantament, de lluna de mel amb el PANG. El poble en general estava de llun-

na de mel perquè el Govern va aconseguir la finalització del conflicte armat, però ara començam amb el divorci. Les organitzacions populars comencen a unir-se per demanar el no increment i la no privatització de les empreses de l'Estat. Per part nostra, volem interpellar el Ministeri d'Economia i plantejar-li les nostres opcions.

P. Polo.- I, per acabar, quin ha de ser el paper dels educadors en les actuals circumstàncies de Guatemala?

N.M.- El mestre i la mestra són moldejadors de conductes i en les seves mans estan les noves generacions. Ells han d'ajudar que la nova generació tenguí me-

mòria històrica, i prengui consciència del que és amor a la pàtria desenvolupant un nou ordre de valors. N'hi ha que pensen que s'haurien de recuperar els valors que teníem. No, per favor! Teníem valors tan desballestats que no els hem de recuperar, hem de cercar un nou ordre de valors -morals, ètics, culturals, no econòmics-. Crec que els mestres, en aquest sentit, podem jugar un paper molt important. □

SANICALOR

SALES DE BANY

SANITARIS, CALEFACCIÓ,
AIRE CONDICIONAT,
PISCINES, CERÀMICA, GRES,
ACCESSORIS DE BANY

Exposició

Ausiàs March, 38
Tl. 29 12 64
Fax 29 12 65
07003 Palma de Mallorca

**Exposició, oficines i
magatzem**

Gremi dels Boters, 19
Tl. 43 02 00
Fax 43 14 80
07009 Palma de Mallorca